

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych było w PRL ważnym źródłem informacji dla rządzących.

W latach osiemdziesiątych przy Rakowieckiej opracowywano specjalne zestawienia informacji zarówno dla kierownictwa resortu, jak i dla przedstawicieli władz.

Zajmowały się tym – niezależnie od siebie – Komenda Główna Milicji Obywatelskiej i centrala MSW. O ile w pierwszym przypadku ograniczono się do spraw kryminalnych i zestawienia miały charakter wewnętrzny, o tyle w drugim informowano o najważniejszych wydarzeniach (w tym również, podobnie jak KG MO, o pospolitej przestępczości) w kraju i za granicą, a wśród odbiorców znajdowały się także osoby spoza resortu, na czele z I sekretarzem Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

W kolejnych latach zakres informacji zawartych w tych zestawieniach rozszerzano. Tak się działo zwłaszcza w momentach kryzysowych, np. od czerwca 1980 roku – wobec „zwiększenia zapotrzebowania ogniw decyzyjnych partii i rządu na informacje o sytuacji polityczno-operacyjnej” (planowane podwyżki cen, wzrost napięcia w kraju) – wydawaną sześć dni w tygodniu informację „K” rozbudowano o część dotyczącą konfliktów społecznych oraz strajki. Taka sytuacja miała miejsce do połowy sierpnia tego roku. Wówczas to – na podstawie zarządzenia ministra spraw wewnętrznych – został utworzony Sztab MSW „dla koordynowania zintensyfikowanych działań jednostek resortu spraw wewnętrznych w celu zapewnienia bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego w kraju” – operacji nadano kryptonim „Lato-80”. Była to reakcja na strajk w Stoczni Gdańskiej. Sztab ten zaczął również wydawać codzienną informację sytuacyjną. Była ona przygotowywana przez ponad rok.

21 września 1981 roku zastąpiła ją informacja dzienna, którą przy Rakowieckiej opracowywano do roku 1989. Potrzebę jej wprowadzenia motywowano tak: „wiadomości z MSW są cenne i dobre, ale często zbyt ogólne, skape w ważne szczegóły”. Prawdziwy powód był jednak, jak się zdaje, inny – przygotowania do wprowadzeniu stanu wojennego weszły w decydującą fazę i potrzeby informacyjne decydentów wzrosły. Postanowiono, że na wzór Szefostwa Wojskowej Służby Wewnętrznej (na czele resortu stał, wywodzący się z WSW, Czesław Kiszczak) zostaną utworzone trzy zespoły informacyjno-redakcyjne, z których każdy miał pracować dobę (w ciągu dnia zbierać dane, a redagować je w nocy) i dwie doby odpoczywać.

Informacjeienne składały się z kilku stałych działów. Były to: „Ogólna sytuacja w kraju” (potem „Opinie, komentarze, wydarzenia”), „Sytuacja w zakładach pracy”, „Polska w ocenach Zachodu”, „Inne wydarzenia” (ewentualnie „Inne informacje”). Często uzupełniały je kolejne, np.: „Sytuacja na wsi”, „Sytuacja w środowiskach twórczych”.

Do informacji dziennych przygotowywano również załączniki. Zawierały one dane o wydarzeniach uznanych za szczególnie istotne. Pozwalały bardziej szczegółowo opisać te wydarzenia, a w razie potrzeby – ograniczyć krąg odbiorców, nawet do kilku osób. W załącznikach informowano np. w stanie wojennym zarówno o „przeciwdziałaniu wrogiej propagandzie i innym szkodliwym aktom” (np. o zatrzymaniach, aresztowaniach i wyrokach za działalność opozycyjną), jak i o publikacjach prasowych, audycjach radiowych i telewizyjnych powstałych przy udziale (a często wręcz z inicjatywy) resortu spraw wewnętrznych. Często też w załącznikach informowano o pospolitej przestępczości czy „działaniach i inicjatywach Kościoła/ kleru rzymskokatolickiego”.

Zdarzały się również załączniki ilościowe związane z wydarzeniami jednorazowymi. Mogły to być

manifestacje (np. z okazji rocznicy porozumienia gdańskiego z 31 sierpnia 1980 roku) czy inne inicjatywy opozycji, ale też sytuacja w poszczególnych związkach (np. sportowych) itp. Przykładowo w 1985 roku pojawił się załącznik zatytułowany „Zatrudnienie na etatach nauczycielskich osób należących do żeńskich zakonów kościelnych”, a w 1986 roku – „Wzrost aktywności tzw. Koła Zaprzyżnionych Niemców w Polsce”. Często zresztą załączniki te (o ile zamieszczono ich kilka naraz) były obszerniejsze (miały po kilkanaście, a nawet więcej stron) niż same informacjeienne.

Obok przykład takiego właśnie załącznika. Zawiera on informację o dużym sukcesie Służby Bezpieczeństwa, którym było zatrzymanie na początku listopada 1987 roku Kornela Morawieckiego i Hanny Łukowskiej-Karniej. On był przywódcą Solidarności Walczącej, ona – członkinią Rady i Komitetu Wykonawczego SW. Zatrzymanie dwojga ważnych działaczy tej radykalnej antykomunistycznej organizacji utworzonej w 1982 roku było możliwe dzięki prowadzonym w 1987 roku intensywnym działaniom SB. O ich skali świadczy to, że w ich ramach obserwowano m.in. kilkaset mieszkań osób podejrzewanych o związki z SW. Do jednego z takich lokali – mimo posiadania informacji sprzed pół roku, że jest obserwowany – udali się Łukowska-Karniej i Morawiecki. „Dziesięć minut po ich wejściu do mieszkania ktoś zadzwonił do drzwi. »Listonosz« – rozległo się z korytarza. Po chwili Morawiecki leżał na podłodze z rękami skutymi na plecach kajdankami. Błyskawicznie ich przeszukano. Esbecy nie mogli uwierzyć, że [...] wódz groźnej organizacji opozycyjnej nie nosi przy sobie broni” – pisze Igor Janke w książce *Twierdza. Błąd*, który w przypadku osób zmęczonych długotrwałym ukrywaniem się nietrudno zrozumieć, okazał się bardzo kosztowny. Oboje stracili wolność. ■

dr Grzegorz Majchrzak – historyk, pracownik BEP IPN, zajmuje się m.in. badaniem dziejów aparatu represji i opozycji demokratycznej

Fot. AIPiN

ZALĄCZENIE DO INFORMACJI DZIENNEJ MSW, 1987-11-11

W dniu 9 bm. o godz. 21.30 służba bezpieczeństwa WUSW we Wrocławiu, w wyniku realizacji planowanych przedsięwzięć mających na celu ujęcie

Kornelia MORAWIECKA, lat 46, wykształcenie wyższe, b. pracowniczka naukowego Politechniki Wrocławskiej, zamieszkała w ul. [...], urodziła się 13 grudnia 1941 r., współorganizatorka i liderka struktury konspiracyjnej pn. "Solidarność Walcząca".

Dokument zawierający szczególnie ważne informacje, niezamieszczone w informacjach dziennych MSW; załączniki pozwalały w razie potrzeby na zawężenie kręgu wtajemniczonych

Chodzi o zatrzymanie Morawieckiej i Łukowskiej-Karniej w mieszkaniu znajdującym się pod obserwacją SB

Ur. w 1941 roku, do 1990 roku przewodnicząca Solidarności Walczącej; po aresztowaniu 9 listopada 1987 roku podstępem został nakłoniony do opuszczenia kraju; powrócił po trzech dniach, ale został deportowany z lotniska w Warszawie do Wiednia, bez prawa powrotu; powrócił nielegalnie pod koniec sierpnia 1988 roku

Radykalna antykomunistyczna organizacja podziemna, utworzona w czerwcu 1982 roku w wyniku rozłamu (na tle taktyki walki z systemem) w Regionalnym Komitecie Strajkowym Dolny Śląsk; najważniejsze ośrodki: Wrocław, Trójmiasto, Katowice, Poznań, Warszawa, Łódź

Ur. w 1941 roku, od czerwca 1982 roku współorganizatorka Solidarności Walczącej, członek Rady i Komitetu Wykonawczego SW; od początku 1984 roku ukrywała się, w czerwcu 1984 roku aresztowana, w następnym miesiącu zwolniona na mocy amnestii; ponownie aresztowana 9 listopada 1987 roku, więziona do 20 kwietnia 1988 roku

Taką funkcję pełniła w 1982 roku

Dowody osobiste (prawdziwe lub fałszywe) zapewniały bezpieczeństwo w sytuacji przypadkowego wylegitymowania przez patrol milicyjny; posługiwało się nimi wiele osób zaangażowanych w działalność podziemną i ukrywających się

Czarnorynkowy kurs dolara (USD) w 1986 roku przekroczył 800 zł, w 1987 roku 1200 zł (przeciętna miesięczna płaca wynosiła w tym czasie około 24 USD), a w 1988 roku – już 2200 zł

dokonana zatrzymania wymienionego na terenie Wrocławia. Wraz z K.Morawieckim zatrzymano:

Hanna LUKOWSKA-KARNIEJ, lat 46, zam. we Wrocławiu, b. pracowniczka Instytutu Matematyki Politechniki Wrocławskiej, urodziła się 1 września 1940 r., bliską współpracownicą K.Morawieckiej, a ostatnio jego łączniczką.

Wymienieni posługiwali się dowodami osobistymi na nazwiska Wiesław PLATKOWSKI i Krystyna LESZCZYŃSKA, przy czym K. MORAWIECKI wkleił do dowodu osobistego, którym się posługiwał swoją fotografię.

Przy K.MORAWIECKIM zakwestionowano ponadto 178 dolarów USA i 11.000 złotych oraz krytyk z orłem w koronie z wygrawerowanym napisem "Kornelowi-Jurek Gredków 1982".

- negatyw matrycy przygotowanego do druku wydania kolejnego numeru nielegalnego pisma pn. "Solidarność Walcząca", zawierającego m.in. negatywno stanowisko "Solidarności Walczącej" do referendum;
- maszynopis stanowiący zapis z nasłuchu sieci radiowej WUSW we Wrocławiu za okres od 30.10 do 3.11.br.,
- 12 dolarów USA i 11.000 złotych.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych

Drugie i ostatnie w dziejach Polski Ludowej referendum, planowane na 29 listopada 1987 roku, miało zapewnić władzom kredyt zaufania społecznego niezbędny do przeprowadzenia reformy gospodarczej, jednak zakończyło się ich porażką

"Solidarność Walcząca" wydawano techniką sitodruku

Główny organ prasowy Solidarności Walczącej wydawany od czerwca 1982 roku we Wrocławiu w nakładzie 10 tys. egzemplarzy; pod tym samym tytułem ukazywały się również biuletyny oddziałów terenowych

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 1987 roku wynosiło niespełna 29 200 złotych

Kontrwywiad Solidarności Walczącej prowadził nasłuch częstotliwości milicyjnych w celu ograniczenia ryzyka ewentualnych wpadek

Solidarność Walcząca korzystała z pomocy Mariana Kalety i Józefa Lebenbauma ze Szwecji, ten pierwszy kierował (do końca 1988 roku) przerzutami sprzętu na potrzeby opozycji w Polsce

Zatrzymany 30 września 1987 roku przed gdańskim hotelem Marina, gdzie miał odebrać przemycane z Zachodu materiały poligraficzne, broń gazową i materiały wybuchowe

Zaangażowanie Centralnej jednostki MSW w sprawę wrocławską świadczy o tym, że władze przywiązywały dużą wagę do zatrzymania Morawieckiej i Łukowskiej-Karniej

K.MORAWIECKI od chwili zatrzymania utrzymuje, iż jest osobą, na którą wystawiony został zastrzeżony przy nim dowód osobisty, mimo że rozpoznany został przez znające go osoby.

K.MORAWIECKI i H.LUKOWSKA-KARNIEJ przesłanieni zostali do Biura Śledczego MSW.

K.MORAWIECKI odmówił składania jakiegokolwiek wyjaśnienia i został zatrzymany do dyspozycji prokuratora.

H.LUKOWSKA-KARNIEJ wyznała, iż będący w jej posiadaniu dowód osobisty, rzekomo znalazła w dniu 8 listopada br. w szuflce w mieszkaniu w ul. [...].

W dniu 11 bm. przewiduje się przedstawienie K.MORAWIECKIEMU zarzutu o współudział w organizowaniu przemytu ze Szwecji do Polski materiałów i urządzeń objętych ograniczeniem przewozu /czyń ten zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 5/, a także o legitymowanie się przerobionym dokumentem tożsamości, należącym do innej osoby /występuje zagrożony karą pozbawienia wolności do lat 3/.

W stosunku do H.LUKOWSKIEJ-KARNIEJ przewiduje się wszczęcie postępowania przygotowawczego w związku z posługiwaniem się przez nią dokumentem tożsamości, należącym do innej osoby. Postępowanie w tej sprawie prowadziwać będzie Biuro Śledcze MSW, pod nadzorem Prokuratury Wojewódzkiej we Wrocławiu.

W dniu 11 bm. przewiduje się zastosowanie wobec wymienionych środków zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

W sprawie tej Biuro Śledcze MSW prowadzi aktualnie śledztwo pod nadzorem Prokuratury Wojewódzkiej w Gdańsku, którym dotychczas objęto Krzysztofa Szymańskiego z Gdańska, bezpośrednio zaangażowanego w opisaną działalność przemytniczą.

Opracowano w Biurze Śledczym MSW